

Олена Юрчук

(Житомир, Україна)

«Я ВИГРАВ СВОЮ ГОНИТВУ ЗА БЕЗСМЕРТЯМ. ПОВІР, ТИ МОЖЕШ ТЕЖ»: ДЕКІЛЬКА СЛІВ ПРО ПСИХОТРИЛЕР ОЛЕКСАНДРА МИХЕДА «АСТРА»

Жанровий діапазон сучасної української прози вражає. Поруч із вже неодноразово апробованими жанрами з'являється низка нових для національної літератури. Мова йдеться насамперед про дифузні жанрові утворення, що синтезують елементи різних жанрів. У цьому контексті варті уваги антиутопії Ярослава Мельника («Далекий простір», «Маша, або Постфашизм»), дистопія Тараса Антиповича («Помирана»), технотрилери Макса Кідрука («Бот», «Бот. Гуаякільський парадокс», «Зазирни у мої сни»).

Роман Олександра Михеда «Астра» також презентує новий для української літератури жанр психотрилера, який синтезує в собі «психо» або колаж психоналітики з елементами жаху, саспенсом (sic! в очі впадає близькість із культовим фільмом «Психо» Альфреда Хічкока), та трилер (динамічний сюжет, детективно-містично-авантюрна історія, емоційна напруженість і тривожність). Саме таке поєднання, певно, й вмотивовує структуру роману. Маємо дві частини, в яких розгортається особиста історія головного героя («психо») та власне пригода (трилер).

Per Aspera... або психо

Автор моделює світ Віктора Варецького (зауважимо, що це єдиний образ, що прописано повноцінно, тоді як інші лише штриховано) – людини без ілюзій щодо себе. Він – це та маска, яку може приміряти кожен, хто уражений «нікому непотрібною» філологічною освітою, хто, вбираючи у себе тексти й цитати «Великих мертвих», чітко усвідомлює їх безпомічність у світі нових викликів і перспективної безперспективності («Кілька років після закінчення університету промайнули в незрозумілому напрямку. Пошук новин для сайту новин, копії-паст, копії-паст, кожен день – близнюк попереднього, переклад

через гугл і мінімальна редакторська правка – той професійний максимум, на який може розраховувати випускник філології...» [1, с. 12]).

Віктор Варецький – це суміш комплексів. Найперше впадає в очі фрейдівська карма сина без батька, вихованого матір'ю, яка затиснула дитя у мікросвіті Жіночої бібліотеки, де книги нечитані, а жінки нелюблені («Так вийшло, що мама майже постійно тримала мене при собі» ([1, с. 17])). Приймаючи в собі материнський код, він однак перебуває у пошуку батьківського начала або власне батька: «І все сподівався знайти відповіді у книжках. Може, вони щось підказали б. Куди діваються батьки, коли зникають? Чи можуть вони бути щасливими? З новою родиною, покинувши попередню? Чи мріє він побачити мене колись і відчути гордість за мене?» [1, с. 12]. Хоч ця історія закінчується традиційно – віднайдення стає і моментом утрати, коли син вбиває батька, усвідомлюючи, що він лише його помилка («Ти – похибка, помилка...» [1, с. 201])). Перед нами і чоловік-лялька з витісненими гомосексуальними бажаннями, якою легко маніпулювати іншій жінці з таким промовистим ім'ям Влада (чи не тому так хочеться спробувати це з Вовчиком / Юрасем / чоловіком?).

Але фокус у тому, що Віктор Варецький – не лялька на шворках когось, він – лялька на власних шворках, адже намагається продертися крізь Свої терни до зірок / Зірки... («Я – лялька, яка мріє не просто обрізати пута і вбити лялькаря» [1, с. 170])). Він – альфа й омега пригоди-симуляції («Все ілюзія. Все симуляція»), який претендує бути неспійманим та безсмертним (sic! сковородинський код).

Ad Astra... або трилер

Віктор Варецький опиняється у центрі історії організації / «масонської ложі по-українському» / семінара / групи «анонімних алкоголіків», що впливаються чужим текстом, «Astra». У динамічному сюжеті роману є все. Автор пропонує зануритися в кола пекла самопізнання, що обрамлені думками «Великих мертвих» («Я не міг відвести очей від розкішного волосся Лесі Українки» [1, с. 163]), фресками старовинної каплиці, снами-жахами,

таємничими «Іншими» / Богами, які пожирають плоть, кров, енергію (sic! повсякчас хочеться згадати «Божественну комедію» Данте Аліг'єрі).

Захоплює і гостра інтрига, в яку віриш, з карколомними пригодами, любовними історіями (й інцесту є місце), втраченими батьками й дітьми, мерцями й підземеллями, вбивствами й полюванням, відчуттям влади й безвладдя, таємницею, що її розгадає тільки обраний – той, який поза системою, є її помилкою (sic! український виклик Дену Брауну). Щоправда якимось вилізується з цього контексту надто апатична частина, в якій головний герой разом із іншими учасниками семінара інсценізує трагедію «Антигона» Софокла. Олександр Михед наче забуває про читача, натомість дозволяє своєму герою / собі пережити катарсис від повільного прокручування / інсталяції на сцені давньогрецького тексту.

Отже, психотрилер «Астра» Олександра Михеда – це синтез гібридного жанру трилеру з психоаналітикою, яку сам автор окреслює як бажання поставити читачеві незручні питання [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Михед О. Астра. Роман / Олександр Михед. – Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2015. – 212 с.
2. Михед О. Я ставлю читачу незручні питання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.com>

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Юрчук Олена Олександрівна – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри українського літературознавства та компаративістики Житомирського державного університету імені Івана Франка.

тел. 0988306269

ecenin@ukr.net

Тези прошу опублікувати в розділі «Філологічні науки».

«Я виграв свою гонитву за безсмертям. Повір, ти можеш теж»: декілька слів про психотрилер Олександра Михеда «Астра»

Відділення № 5 «Нової пошти» м. Житомир